

Գէորգ Ղաղարեան Բէլէճեանց	1
Կարապետ Խաչատրեան	1
Ստեփաննոս Չափիւրեան	1
Գրիգոր Գալստեան	1
Պօղոս Բորովեան	1
Ծերոն Մկրտչեան	1
Կարապետ Բանտեան	2
Յովհաննէս Քաջանայ Տոխսանեանց	— 50
Յակովբ Քաջանայ Շատուրեանց	1
Պօղոս Թամանցեան	1
Մինաս Չափիւրեան	1
Գէորգ Թամանցեան	1
Խաչերէս Կենճեցեան	1
Գարրիէլ Տէր Կարապետեան Տոխսանեանց	— 20
Յակոբ Խլղճեանց	10
Թադէոս Քեօլլէ-Շաշինեանց	15
Եղբարք Սակիրեանք	20
Մարտիրոս Մեսիքեանց	10
Յովակիմ Խոճետեանց	10
Յօճան Խլղճեանց	5
Մարտիրոս Պաղտիկեանց	3
Սերովբէ Նալպանտեան	10
Կարապետ Խայսերցեան	5
Յովհաննէս Խաղեղեանց	1
Յարութիւն Երջեանց	1
Յովհաննէս Աճեմեանց	1
Հասարակութիւն Չալժր գեղջ	70 54
Հասարակութիւն Թոփտի գեղջ	74 90
Հասարակութիւն Մեծ-Սալայ գեղջ	84 30
Հասարակութիւն Փղբր-Սալա գեղջ	13 50
Հասարակութիւն Նիսպիլիմայ գեղջ	16 —

ԽՈՒՆԴԻՐՈՒՄԻՆ ԵՐԱՐԱՐ ՄԻՈՒՆԻՏԵՐԵՅ.

Յայտնումենք ահա մի ցանկալի լուր, որը որ խնդրումենք խոնարհաբար տեղիք տալ պատուական Արարչի էջերի մէջ:

Մեր երևան քաղաքի օտորր Սիմէօն Եկեղեցւոյ ժողովուրդը (որ ի Նորդ), ունեւոյլ Եկեղեցւոյ դաւթի մէջ երկու առանձին դպրոցներ, որոնք բարենպատակ Պօղոս Աւագ Քաջանայի աշխատասիրութեամբն Հաստատուած, և Հոգացողութեամբն Նորին այս երեք տարի է՝ որ տղայոց և օ-

րիորդաց շարունակ դասատուութիւն է լինում. (Ըէ և ժամանակ առ ժամանակ փոխուած են խեղճ Գպրոցի ուսուցիչներ), իսկ այժմ՝ Նոյն բարեջան Քաջանայի ջանացողութեամբն ևս առաւել Հաստատութեամբն յառաջ է ընթանում մեր դպրոցները, որոց միշտ ձեռնադրութեամբն օգնումէ մեր պատուելի ժողովուրդը, որի Համար յայտնումենք մեր խորին շնորհակալութիւնը:

Այժմ՝ ինչպէս և յառաջ՝ Գպրոցների Տեսուչն է յիշեալ բարեյոյս Տէր Պօղոս Հայրը, որի անխնջ աշխատանքը, կարճեմ չ'ափտի մոռացուի մատաղերամ աշակերտների և աշակերտուհիների քնքուշ սրտերից յախտեան:

Հոգաբարձուները են Պ. Գեորգն Մ. Յովհաննէսեան և Պ. Գրիգորն Աւետիքեան, որոնք ճանաչելով իրենց ճշմարիտ պարտաւորութիւնները՝ կրիւ լծան միշտ դպրոցաց բարեկարգութեան Համար: Գպրոցների ուսուցիչները՝ Հայոց լեզուի՝ Պ. Բաղդասարն Տէր Յովհաննէսեանց, իսկ Ռուսաց՝ Պ. Վահանն Տէր Ներսեսեանց:

Օրիորդաց Գպրոցի Վարժապետուհիքն են Մայրապետ բարեպաշտուհի Տիկին Մարգարիտ Տէր Յովասափեանց՝ ընթերցանութեան, Աստղանգործութեան Տիկին Սիրիդուխտ Մ. Մարկոսեան, իսկ Կրօնագիտութեան և Աղգային պատմութեան է Նոյն Պ. Բաղդասարն Տէր Յովհաննէսեանց:

Յոյս ունինք որ մեր ժողովուրդը օրէցօր տեսնելով աշակերտաց և սիրելի աշակերտուհեաց յառաջադիմութեան պտուղները՝ կաւեղացնեն իրենց փափաղը և այցելութիւնը գեպի Գպրոցները. որով մի ժամանակ կ'օրհնուի նոցա բարենպատակ անունները:

ՎԱՐՔԱՆ ԽԱՂԱՎԱՐՈՒՄԻՆ:

է 187 ՊԵՒԵՒԵՒԵՒԵ 1870 -Ժ

Ի Քաղաքի Նոր:

ՆՈՒԷՐ ՆՈՒԽԻՈՅ ՀԱՅՈՅ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԻ*)

Ահա Հայկական ամպամած Հորիզոնի Հինօրեայ վարադոյրը բացուելով ու Նորա շրջապա-

*) Այս ուսումնարանի մէջ աւարտելով իմ ուսման ընթացքը, այո, դուրս եմ եկել պատշաճաւոր

տող շփոթիչ բուք ու բորանը ցրուելով, այս, ասպարեզ դուրս եկաւ Հայաստանի մարտիրոսական արիւնով ներկուած և կոշտացած հողագն-տոյ վրայ մի վեհաշէն Տէր և Փրկիչ, Որի աջոյ ձեռին բռնած Հայրապետական վսեմ գաւազանը, ներկայացնում է նորան բոլոր ճշմարիտ Հայերու առաջ ոսկեգոյն տառերով մի այսպիսի մակագիր:

«Թող հոգին ուսման, լայն քերական»

«Ի վեջ չայ Աշխատեալսն արդար»

«Այս է վերջին բան և իսկ գերգոյն»

ԳԼՈՐԳ ԶՈՐՈՐԳԻ ՎԵՋ ԳԼԽՈՅ ՀԱՅՈՅ:

Թագացին այս, մեր Հայկական ուսումնասէր ազգասիրաց սրտերը, երբ մի այսպիսի մակագրի վսեմ դարձուածները և իմաստալից խօսքերը կենդրոնացան իրանց տեսողութիւնների առաջ: Զօրացան բոլոր զօրութիւնով որոնել Հնութեան փլատակների տակից այն ցրուած ուսման բեկորները, որ շատ ժամանակից ի վեր կորած և անհետացած էին, որոնք ահա առանց մեր փաստարանութեան, այժմ ամենայն շրջաններում ուսման և գիտութեան նոր հոգի, նոր կեանք և նոր մտքեր են յղանում, ամենայն տեղ ուսումնարանի բացման և զարգացման ձայներ են հնչում, ու ամենայն տեղ ուսման յառաջաքալ և գոհացուցիչ մաղթանքներ են լսվում և ըն. պատճառ, նոքա են, և նոքա պէտք է լինին միայն Հայկական լուսաւորութեան սպեղանիքներու ղեղն ու դարմանը: Ուրեմն, երբոր սոցցանով է մեր ապագայ երջանկութիւնը, ապա ինչու պէտք է դանդաղել և յետաձգել սոյն ներկայ դարուս լուսաւորութեան այն մեքենայքը, որոնք առանց զործադրութեան, գուցէ ժանկոտութիւն և լինին մի անյարմար գործիք: Ինչու պէտք է մեր ներկայ ոսկի ժամերը, ապառնոյ ժամերի և բուպեների հետ փոխել, երբ նորա ժամերի ազատութիւնը անյայտ և փակուած է մեզից: Եւ վերջապէս, ինչու պէտք է թաղցնել մեր Հայկական մատաղ մանուկներից այն երկնառաք իմաստութեան քանքարը, որ փոխանակ երկուց քանքար

բաց մարմ է ստանալ այլ ևս երկու քանքար, և փոխանակ հնգից՝ տասն, և ըն. և ըն. Հայեր, իմ Հայեր, արիացէք վեհաձեռնական հողում, ի գործ դրէք Ձեր մտաւորական և հոգւոյ ազատական գործիքը, բռնեցէք Ազգութեան սիրոյ զրօշը և յառաջաքալ վազեցէք դէպ ի Հայկական լուսաւորութեան ասպարեզը, որտեղ միայն կարելի է մեր ազգը բարձրացնել իրա սպիտակահեր գլուխն և լինիլ երջանիկ լուսաւորեալ ազգերի նման: Օն անդր, յառաջ վազենք ուրեմն՝ յառաջ, առանց մի վայրկեան կուրուսանելոյ. ըստ որում մեր ուղին հարթած է դէպ ի ուսման կենդրոնը, և մեր անձնական կեցութիւնը արդէն ազատ է թէ ներքին և թէ արտաքին թշնամիներից՝ շնորհիւ մեր Օգոստոսի առ Ռուսաց Ապսեր, Որն ի միայն կենսական ազատութիւնն է հոգում և պահպանում, այլ ցանկանում է ևս, որ սոյն ազատ կենաց հետ ունենանք ևս մի բարոյական և մտաւորական կրթութիւն էլ: Որի ապացոյց, ինչպէս գիտնական Ս. Նազարեանցն ևս կրկնում է այս խորհուրդաւոր խօսքերը, որոնք նորին Մեծութեան Ապսեր բերանիցն են արտասանուել՝ ասելով, «Да развивается повсюду и съ новою силою стремление къ просвѣщенію», (այսինքն, թող ամենայն տեղ և նոր զօրութեամբ աճէ և զօրանայ ձգտողութիւնը դէպ ի լուսաւորութիւն):

Այժմ հասնելով իմ բանից վերջակէտին, պատրաստ եմ նուիրելու իմ խորին և անկեղծ յարգանաց շնորհակալութիւնը երբեմն՝ Նուբուդ Ուսումնարանի այն Հոգաբարձուներին (այն է Ալլէքսանդր Սեկրէտար աղնիւ Պետէ Ամնարականեանցին, Ալլէքսանդր Սեկրէտար Գասպար Թարխանեանցին, և պատուաւոր քաղաքացի Յովհաննէս Նազարեանցին), որոնք չեն խնայել իրանց Ազգային գործունէութիւնն մեր Հայկական դեռափթիթ մանկտեաց համար: Յարգելի Հոգաբարձուք, Ձեր գործունէութիւնն Ազգային են եղել, ու նոցա պտուղներն անմահ: Պէտք է անմահացնեմ ուրեմն և ես իմ սրտի խորքում Ձեր այն բարերարութիւնքը, որերը առնում են իւրաքանչիւր անձին բարի մարդ և բարի քրիստոնեայ. ըստ որում Ձեր խնամատարութեան ներքոյ ուսումնարանի մէջն է

փխայականաւ ընդ ստորադրութեամբ անդամոց, Տեսչի եւ ուսուցչաց այնք ուսումնարանի եւ զորչմամբ Հոգաբարձական կնքոյ յՅԱԻՆ Յունվարի 1866 ամի, համար 48:

ուղղուել իմ թոթովախօս լեզուի կապերը, նորա նուիրական պատերի մէջն իմ ճանաչել փորը ի շատէ մարդկութեան սրբազան պարտաւորութիւնները, և վերջապէս նորա տուած մտաւորական թեւերովն իմ սլացել ըստ իմովսանն գիտութեան ասպարիզի մէջ, և ին. և ին.

Պատուական Հայեզբայրներ և չքնաղ քոյրեր, այժմ աւարտելով իմ բանից շրջանը, քաղցրաժպիտ դէմքով ահա ներկայացած Ձեր առաջ, խնդրում ձեզնից, որպէս զի քաղցր ակնածութեամբ նայէք և ընթերցասիրէք մեր կաղիկաղ և թոյլ դրէի երկասիրութիւնը, և միանգամայն ինէք ներողամիտ դէպ ի Ձեր ազգակից

Ուրբե՛լէ՛ր Մարգարէ՛տի մէջ Լեւոն-Բեւեռ Լեւոն Գրեթե՛րէ՛անց

Դեկտ. 1870 - թ.

Ի Բեւեռ:

ՀՈԳԵՒՈՐ ԴՊՐՈՑ ՀԱՄԱՄԼԻ ԳԵՂ.Ձ.

Խեղճութեան Լեւոն Լեւոն

Արովհետեւ եթէ մի ազդի կամ հասարակութեան պիտոյք կախուած լինի հականպատակ շատերի հոգաբարձութիւնից, և կամ լաւ ևս ասել՝ մի ուսումնարան ննթարկուած լինի շատերի իշխանութեան, ակնեքեւ կտեսնուի նորա դիւրախօս փոխ լինելը, նորա դրութեան հեշտարար շարժվելը, և երբեմն այսպէս և երբեմն այնպէս ուսումն և անուն ունենալը, պարզաբար ասել՝ անհամաձայն և տարբեր ոգի գտնուելով նոցա մէջ:

Ի շարս այսօրինակ ուսումնարանաց բողբոլում էր և Համամլի գիւղի ուսումնարանը, որը որ հինգ կամ վեց ամաց հետէ շարունակութիւն ունէր մի քանի. . . Հոգաբարձուաց հոգատարութեամբը դէպ ի անուսումնութիւն. . . Իսկ ևս վստահութեամբ և բերանումն ժպիտ ուրախութեամբ անձամբ անձին իրրե ի տուն և պայծառարան Ազգի՝ ստիպուած ազգակցութեան պահանջմունքից հրաւիրեցայ տեսնել ու խնդալ. բայց իրրե մի ջնջին մակերեւոյթ դիպչելով աչքիս և բաւականին տըխուր վերադարձայ, ցաւելով միանգամայն մանկանց յատկեղ ժամանակի վերայ, որ ի զուր կանցնի, և հասարակութեան յոյսի վերայ՝ որ

հաստատուած են այդպիսեաց վերայ. բայց ներկայումս տեղական ժողովուրդը մի արթնութիւն զգալով՝ արգարեւ պատահեցաւ մի արթուն դիտողի այսօրինակ հասարակական խրդճութեանց, վասն զի Անգամ Հոգեւոր Առաջնորդութեան Աղէքսանդրապոլու Տէր Յովսէփ Աւագ Քահանայն իր ազգասիրական եռանդից գրգռուած և սովորական գործից*), իրրե նախապատճառ ուսումնարանի կարգաւորութեանը՝ բաւականին ազդու հետեանքներով հասարակութեան ուշը և միտքը դարձնելով դէպի գիտութիւն և ճշմարտութիւն՝ ուղղապէս վերանորոգեց զրէթէ ուսումնարանը բարեփոխելով նորա ընթացքը, յանձնելով ուսուցչական պաշտօնը ընտիր վարժապետի, և միանգամայն մի դիւրին ճանապարհ պատրաստեց խղճալի մանկտոյն, որի համար յուսալով ամենայն զգացող անձն՝ կ'ընշմարէ, որպէս զի ունի ուսումնարանը այնուհետեւ արթուն հոգատարի ձեռնարկութեամբ որ ըստ օրէ ազատ քայլեր արձակել դէպ ի ուսումնականութիւնը, և նախանձելի դրութիւն ունենալ, բարոյականաբար զարգանալով՝ ուղիղ և քաջ ընթացքով իրեն բուն նպատակին հասնել:

Յիրաւի է, զի առաքինի Քահանայի այսօրինակ ազգօգուտ ձեռնարկութիւնը և բարեջանութիւնը չէ մարթ լուծեան տալ, որի համար խնդրելով պատուական Աւագ-Պապ Խմբագրութեանէն, եթէ կարելի է՝ պարունակել մի որ և իցէ անկիւնում ի գիտութիւն բարենախանձ մերազնեայց և ի յորդոր ազգասէր բարերարաց:

Ս. Վ. Յ. Լեւոն-Գրեթե՛րէ՛անց:

1870 - թ. է Ի Դեկտեմբերէ

Ի Հեւեռ:

(*) Արովնտու բարեջան Քահանայն որպէս այս նախապէս մի քանի դպրոցներ գտնուած մեր դատուի մէջ իրենց ընկած դրութիւնից կանգնեցրած և բարեկարգութեամբ զարգարած է: